

GOVOR OB DNEVU REFORMACIJE V LJUBLJANI 2012

Jutri bomo v Sloveniji praznovali. Dan reformacije je poseben praznik – je praznik duha in etičnega razmisleka, praznik naše kulture in še posebej pisane besede, praznik naše narodne samobitnosti in naše povezanosti s svetom. Dan reformacije je označen z bogastvom sporočil in četudi ga praznujemo šele od nedavnega, prav s tem praznikom vstopajo v našo kolektivno zavest odločilni razmisleki o našem duhovnem poreklu, o naših sedanjih razpotjih in o naši prihodnosti.

Ob današnji slovesni priložnosti je prav, da se posebej spomnimo pomena Primoža Trubarja, enega največjih Slovencev v naši zgodovini, ki je nam, Slovencem, dal naše ime, prve knjige, torej tiskano besedo in kulturo, in, skupaj s svojimi učenci, prvi prevod *Svetega pisma* v slovenski jezik. Dal pa nam je še več: s svojim delom in vsem svojim življenjem je dokazal, da sta slovenska narodna bit, ki se izraža v našem jeziku, ter evropski intelektualni in duhovni svet, ki se je tako močno izrazil v reformaciji, dve naravni prvini naše usode, da sta obe skupaj naša domovina.

Ključno sporočilo reformacije je bilo in je ostalo poudarjanje pomena človeka kot posameznika, njegove svobode in odgovornosti. Človekova individualna svoboda je najvišja vrednota. Toda njena uresničitev zahteva močno odgovornost do skupnosti. To sporočilo je zaznamovalo ves moderni svet in je še danes pomembno gibalo napredka. Vplivalo je na kasnejši razvoj razsvetljenske misli ter na uveljavitev človekovih temeljnih pravic in svoboščin kot temelja modernih družbenih ureditev. Ustvarilo je pomembno duhovno energijo, ki je potrebna za uresničevanje etike odgovornosti in odgovornega ravnanja v politiki, v gospodarstvu in na vseh drugih področjih, ki so

pomembna za človeka in za skupnost. Prav ta etika odgovornosti in dolžnosti je še posebej pomembno prispevala k razumevanju pomena izobraževanja, intelektualnega dela ter vsestranske ustvarjalnosti. Ni presenetljivo, da so še danes – tako gospodarsko kot tudi po spoštovanju človekovih pravic in po drugih izkazih civiliziranosti – najuspešnejše prav tiste države zahodnega sveta, ki so najbolje ponotranjile ta pomembna sporočila reformacije.

Za slovenski narod je bila reformacija ključno dejanje našega etničnega razvoja. S slovenskimi protestanti – Trubarjem, Dalmatinom, Bohoričem in drugimi – je slovensko ljudstvo postalo narod knjige in narod kulture. Knjiga, jezik in kultura so postali izjemno močni dejavniki povezovanja naroda, ki je dolga stoletja živel razdeljen v več upravnih in državnih enotah in v mnogih vsaksebnih dialektih. Slovenci smo nastali in obstali kot kulturna nacija in na začetku te nacije je bila beseda – zapisana v Trubarjevem katekizmu in abecedniku, v prevodih bibličnih tekstov, v prvi slovenski slovnici in v številnih drugih delih. Dodaten in pomemben del tega razvoja slovenskega knjižnega izražanja je potekal v Prekmurju, najprej v delih Števana Küzmiča. S knjigo in kulturo se je izročilo slovenskih protestantov ohranjalo skozi vso našo zgodovino.

Prispevek slovenskih evangeličanov k nastanku in razvoju slovenskega naroda ter k našemu skupnemu duhovnemu in kulturnemu bogastvu je bil in ostaja izjemno dragocen. Zato se želim tudi danes, ob tej slovesni priložnosti, kot predsednik Republike Slovenije, zahvaliti slovenskim evangeličanom za prispevek, ki so ga dali in ki ga dajete še danes za vsestranski razvoj našega naroda in države.

Slovenski narod je sporočila reformacije ponotranjil že zgodaj in jih v znatni meri ohranil tudi v kasnejših obdobjih zgodovine, navzlic političnim, verskim in drugim okoliščinam, ki so onemogočile, da bi vrednote reformacije postale dominantna značilnost slovenskega verskega in kulturnega razvoja. Nekatere sadove reformacije je v naših krajih sprejela tudi sicer zmagovita protireformacija. V tem se je izrazila, četudi le v minimalni količini, temeljna človeška sposobnost privzemanja dobrih idej, ne glede na njihovo poreklo. Vendar je bilo to premalo. Protireformacija je bila v svoji prevladi ostra. Pa tudi v naši kasnejši, težki in delitev polni zgodovini se žal ni uspela dovolj

dobro uveljaviti človeška sposobnost privzemanja dobrih idej drugega, tolerantnost in zmožnost upoštevanja, da kdor ni z nami, ni nujno proti nam. Vse naše kasnejše delitve in prevlade je označevala izključujoča ideološka neizprosost.

Vendar razmislimo: Morebiti pa je v današnji Sloveniji kljub vsej naši zgodovini že na voljo dovolj sposobnosti za večjo tolerantnost in vključevanje. Morebiti pa je pri nas že dovolj sposobnosti za bolj strpen dialog med nosilci različnih idejnih tradicij, za to, da drug drugega ne izključujemo in da razvijemo politični pluralizem v vsej njegovi polni moči, a hkrati tudi z občutkom za drugega in za skupnost?

Do neke mere to našo tiho zmožnost vsrkanja drugih odtenkov in prvin izkazuje prav praznik reformacije, saj se je obdržal skozi vse sapice in piše kulturnega boja, ki se razplamteva zadnja leta. Tako z njim resnično praznujemo. Ne praznujemo pa le poguma in dosežkov prvih Slovencev in slovenskih Evropejcev, ampak tudi naše sprejemanje zgodovine, ki nam je lahko vsem mati in učiteljica. Praznujemo tudi našo pripravljenost za soočanje s temeljnimi vprašanji o človeku in skupnosti ter za iskanje dobrih poti naprej.

Vprašanja, ki si jih postavljamo ob dnevu reformacije, so globoka in pomembna za našo prihodnost. Niso pa samo naša. Na tak ali drugačen način se postavljajo vsemu svetu. Tako kot drugi narodi smo tudi Slovenci v naši zgodovini delili usodo sveta in se v različnih zgodovinskih obdobjih odločali za rešitve, ki so nam omogočile razvoj, vse do našega časa, ko smo si izborili lastno državo ter zasluženo mesto v Evropi in v svetovni skupnosti narodov. In tako smo danes neposredno soočeni z vsemi velikimi vprašanji sveta. Nobenemu od njih se ne moremo izogniti z izgovorom, ki je bil nekoč naša značilnost, češ da so velika vprašanja pač samo za velike narode.

Za kakšna vprašanja gre? Na prvem mestu so etična. Ali obstaja svetovni etos ali vsaj možnost, da ga povzamemo iz najboljših prvin vseh poglobitvenih filozofskih in verskih izročil ter iz najboljših miselnih tokov našega časa? Bodimo optimisti in gradimo na obstoječem soglasju o temeljnih vrednotah, o temeljnih moralnih odgovorih in trdnih, zavezujočih standardih, izraženih v že veljavnem mednarodnem kodeksu človekovih pravic. Prav v teh standardih bomo našli

najboljše in najbolj prepričljive odgovore na številna vprašanja sodobnega sveta.

Globalna etika je v veliki meri že izražena v pravnih normah. Vsebuje pa tudi zahteve, ki jih prepoznavamo povsem samostojno in brez sklicevanja na pravo. Temeljna zahteva globalne etike je, da je treba z ljudmi ravnati človečno. Od davnine poznamo zapoved: »Ne stori drugemu, kar ne želiš, da bi se zgodilo tebi!« Ta zapoved, znana tudi kot zlato etično pravilo, je vselej pomembna, tudi v politiki in v medijskem svetu.

Globalna etika nam že od davnine ponuja tudi konkretne usmeritve, med katerimi izstopa usmeritev k izobraževanju, tista usmeritev, ki jo je reformacija še posebej močno poudarila. Vsa zgodovina v vseh delih sveta je polna zgledov, ko so si družine, lokalne skupnosti in države zagotovile razvojno uspešnost prav z znanjem, do katerega so prišle z učenjem in raziskovanjem ter z namenjanjem časa, pozornosti in denarja obojemu – znanju in raziskovanju. Tudi naš čas zahteva umno razporejanje finančnih sredstev. Razvojni imperativ našega časa še posebej jasno zahteva vlaganje v izobraževanje, raziskovanje in znanost. Uspešne države so to že razumele. Bomo tudi mi? Ne dovolimo, da bi se časi suhih krav spremenili v čase izobraževalne in kulturne – in naposled še razvojne – suše.

Napor, ki ga zahteva današnje usmerjanje razvoja, je velik in vsebuje zahtevne naloge. Zahteva najvišje ravni znanja, inovativnosti, ustvarjalnosti in podjetnosti. Vse to so ključne prvine za povečanje konkurenčnosti gospodarstva in za uspešnost v razvoju. Vse to zahteva visoko raven odgovornosti in etike. Te zahteve ni mogoče prelagati na tuja ramena ali v prihodnji čas. Nihče ne more biti etičen namesto drugega. Vsakdo je lahko etičen le zase in vsakdo ima možnost odločitve, za kakšen namen bo uporabil svojo osebno svobodo. Prav v tem spoznanju je ključ do prihodnosti. Ravno zato so nam izročila in nauki reformacije v našem času tako blizu in ravno zato je dan reformacije za vse nas tako pomemben praznik.

Vsem državljanom in državljanom želim prijazen jutrišnji praznični dan, zvečer pa naj se vsak med nami še dodatno zamisli, ali je storil vse, kar velevalo čast, odgovornost in nuja teh časov.